

Вашингтон сваки кутак глобуса третира као америчко „ближње зарубежње“ и то мора имати за последицу стварање контракоалиције која је дошла главе Наполеону, кајзеру и Хитлеру. Велико је питање да ли ће, и по којој цени за себе и остали свет ову чињеницу схватити вашингтонска двостраначка клика која формира спољну политику најмоћније земље света

„Русија се суочава са избором“, изјавио је амерички потпредседник Ричард Чејни. Није њена судбина да нам буде непријатељ, додао је он, али да би се то избегло Русија треба да следи курс за који су се определиле земље из њеног непосредног окружења које су својевремено биле жртве руске доминације. Осудивши поступке руске владе који су „контрапродуктивни“, Чејни је упозорио да штетна политика Москве може имати „тешке последице по односе са другим земљама“.

Ова изјава није дата после одлучног руског одговора на грузијску агресију почетком августа, нити после руског признања Јужне Осетије и Абхазије три недеље касније. Наведени цитат долази из Чејнијевог говора одржаног у литванској престоници Виљнусу, у западном срцу руског „блиског заграничја“, пре више од две године, на састанку НАТО пакта 4. маја 2006.

Замислите само једног од водећих руских политичара - тадашњег премијера Медведјева, на пример - како пре две године поручује Американцима из Хаване или Каракаса да се „САД суочавају са избором“:

Ђоном на Москву

„Није судбина Америке да нам буде непријатељ, али да би се то избегло САД треба да се држе курса који следе партнери Русије у Шангајској организацији за сарадњу. Америка треба да престане са контрапродуктивним понашањем које може имати тешке последице по односе са другим земљама“.

У Вашингтону таква би изјава имала исти ефекат као црвена марама на разјареног бика. Стратези са Хувера, из Брукинкса, Херитица или Ранда, захтевали би неку нову Барбаросу. Чак би и трезвенији аналитичари попут Кисинџера закључили да су Руси изгубили сваки компас јер се са једном великом силом напосто тако не разговара.

Међутим, ни тон Ченијевог наступа ни његова основна порука - да Руска Федерација нема апсолутно никакве легитимне интересе ван сопствених граница - нису изазвали интересовање америчке јавности или коментаре аналитичара. Наиме, далеко пре кризе коју је летос изазвао Михаил Сакашвили, америчка владајућа елита је груб, бахати тон прихватила као нормалан у односу на Москву. Та је елита свој невољни респект према Совјетском Савезу из времена хладног рата заменила, током Јељцинове декаде, презривом нетрпељивошћу према Русији као таквој.

Не изненађује што је постсовјетска слабост Русије - економска, дипломатска, војна и психолошка - подстицала тријумфализам САД. Међутим, америчка ароганција 90-их од почетка је била додатно затрована атавистичком русофобијом. Мржња према Русији као таквој у колективној психи западне елите присутна је вековима, али је у време хладног рата била донекле закамouflирана реториком антикомунизма.

Без спознаје феномена русофобије није могуће разумети спољну политику САД, нити схватити димензије опасности у којој се свет данас налази. Наиме, после кратког периода америчке монополарне глобалне доминације (1991-2008), подела светске моћи сада добија карактеристике асиметричне мултиполарности. Ово је, како нас учи историја, нестабилан модел међународних односа који своје структурне противречности тешко може да реши без рата великих размера.

Трипут у историји

Скоро пола века после Другог светског рата (1945-1991) свет је почивао на биполарном моделу који се показао као релативно стабилан. Обе суперсиле прећутно су прихватале постојање недодирљивих интересних сфера супарника, што се видело са наглашеном уздржанашћу САД током совјетских интервенција у Мађарској 1956. и Чехословачкој 1968. Геополитичка утакмица водила се у сивим зонама Трећег света (Блиски исток, Индокина, Ангола, Никарагва итд), али су правила игре почивала на релативно рационалном прорачуну односа између цене и бенефита спољнополитичких потеза. Ратови клијената остајали су локализовани. Имплицитна рационалност обеју страна чинила је могућом де-ескалацију повремених криза (Берлин 1949, Кореја 1950, Куба 1963) које су претиле прерастањем у сукобе катастрофалних размера.

Биполарни модел био је плод јединствених геополитичких околности које неће бити поновљене у догледној будућности. Свет поново постаје мултиполаран, али САД још нису спремне да ту чињеницу прихвате. У интересу и Америке и света било би да доносиоци одлука у Вашингтону сагледају опасност од хегемонистичких тежњи једне од водећих сила мултиполарног система.

Од Вестфалског мира којим је 1648. окончан тридесетогодишњи рат, па све до треће деценије 20. века, међународним односима доминирао је релативно стабилан модел уравнотежене мултиполарности. Тај модел је Европи (тј. свету) обезбедио многе деценије релативног мира и просперитета који је био озбиљно поремећен само у три наврата: хегемонистичким тежњама Наполеонове Француске (1800-1815), вилхелмовске Немачке (1900-1918) и Трећег рајха (1933-1945). У сва три случаја неспремност хегемона да своје интересе усклади са интересима осталих сила, или да уопште прихвати легитимност постојања таквих интереса, довела је до настанка коалиције спремне на сваку жртву да би се хегемон поразио.

Коалиције

Антихегемонистичке коалиције из наведена три примера бивале су склапане без обзира на идеолошке разлике и потенцијалне или стварне расцепе у интересима самих

партнера. Против Наполеона су се на крају удружиле Енглеска, Русија, Аустрија и Пруска, а против кајзера Енглеска, Француска и Русија. Хитлер је својом нездравом динамиком произвео још бизарнији савез бољшевика, империјалиста и капиталиста.

Русија, Кина, Индија, Иран и Бразил исто тако имају низ стварних или потенцијалних узрока међусобних сукоба. Сви они падају у засенак у поређењу са животно важним изазовом сузбијања Америке као глобалног хегемона који не зна своју меру. Сходно националној безбедносној стратегији прокламованој септембра 2002, САД не признају постојање ма које тачке на кугли земаљској која није „витални амерички интерес“ - од Израела до Кореје, од Естоније до Пакистана, од Грузије до Тајвана.

Сведоци смо ироничног преокрета улога. Совјетска Русија била је револуционарни хегемон, у име ослобађања подјармљеног пролетаријата, коме се супротстављала Америка као конзервативни поборник статуса кво. Данас је Америка носилац револуционарног динамизма са глобалним амбицијама, у име идеолошких норми тобожње демократије, људских права и слободних тржишта, чему се супротставља све извеснија коалиција слабијих сила које превазилазе међусобне разлике у име суштински „конзервативних“ принципа националних интереса и реафирмације права на геополитичке сфере сопствене доминације.

Вашингтон не схвата да доктрина глобалног интервенционизма која сваки кутак глобуса третира као америчко ближње зарубежње мора имати за последицу стварање контракоалиције која је дошла главе Наполеону, кајзеру и Хитлеру. Велико је питање да ли ће, и по којој цени за себе и остали свет, ову чињеницу схватити вашингтонска двостраначка клика која формира спољну политику најмоћније земље света.

* * * * *

Камуфлаже више нема. Огрнута „левим“ или „десним“ идеолошким плаштом, у САД аксиоматска русофобија неподложна рационалној критици подједнако је доминантна у неоконзервативном покрету (Вилијам Кристол, Роберт Кејган, Норман Подхорец, Џошуа Муравчик и бројни други) и у врху Републиканске странке, пре свега у лику председничког кандидата Џона Мекејна. Исто стање духа влада и у Демократској странци, а његови носиоци су Обамин потпредседнички кандидат Џозеф Бајден и главни саветник за спољну политику Збигњев Бжежински.

ГЛАС ЈАВНОСТИ, петак, 3. октобар 2008.